

Pre Sympóziium Andrej Hlinka.

Bratislava, 20.IX.1991.

**SLOVAK-AMERICAN CULTURAL CENTER
SLOVENSKO-AMERICKÉ KULTÚRNE STREDISKO**

Jerry Jaroslav Krúpa:

Msgr. Andrej Hlinka v slovensko-americkéj tlači.

Andrej Hlinka, tento elegantný muž fyzicky, ale najmä duchovne, bol a je mimoriadne ctený americkými Slováckmi. Od počiatku Hlinkovej kňazskej a politickej kariéry, od jeho prvých zrážok s maďarským kolonializmom, až do jeho smrti a za ňu, Hlinkovo meno sa pravidelne objavovalo v slovenskej tlači v Amerike. Hlinková hlboká viera v božiu pravdu a spravodlivosť, jeho nebojácne vystupovanie na obranu jeho národa, jeho mnohonásobné uväznenie Maďarmi i Čechmi, jeho úžasná duchovná sila inšpirovala amerických Slovákov k práci a boju za slobodné Slovensko. Za Boha a národ! Hlinka v slovenskej tlači v Amerike bol persona par excellence. Taký bol život otca Hlinku.

Najlepší spôsob dôkazu osobitnej úcty k Hlinkovi v slovenskom tlačenom slove v Amerike sú ukážky, príklady tejto tlače. Môj príspevok je teda prechádzkou, prehľadom slovenskej tlače v Amerike o Hlinkovi. Keď hovorím slovenskej, mám na mysli slovenskej duchom. Lebo v Amerike, tak ako i na Slovensku v časoch Rakúsko-Uhorska a "Československa", často sa písalo v reči slovenskej v duchu veľkohungarizmu, alebo v duchu veľko-čechizmu.

Špecificky zamerail som sa na dobu od utvorenia Česko-Slovenska do dnešných časov.

Naschvál som vynechal všetky útoky, ohováračky a lži namierené proti Hlinkovi a tak i proti slobode slovenského národa. Pri dnešnej príležitosti bolo by nedôstojné o tom hovoriť. Som si istý, že raz sa nájde kvalifikovaný historik, ktorý sa bude venovať tejto téme.

P.O. BOX 291, NEW YORK, N.Y. 10008

30. mája 1918 v Pittsburghu prof. Tomáš Masaryk, už ako prezident Dočasnej vlády vtedy ešte "Česko-Slovenska" podpísal dohodu medzi slobodnými americkými Slovákami a slobodnými americkými Čechmi, ktorá prešla do dejín ako Pittsburghská dohoda. Pittsburghská dohoda je rozriedená (Masarykovskočechoslovácka) forma Clevelandskej dohody, s ktorou Masaryk nesúhlasil. Masaryk hlásal úplne falošnú, na ničom, okrem českého imperializmu, na ničom zakladajúcu sa teóriu. Že „Slováci jsou Čechové“. Masaryk chcel iba rozšíriť kráľovstvo české o Slovákov.

Clevelandská dohoda totiž v druhom bode hovorí: "Spojenie českého a slovenského NÁRODA (!) vo federatívnom zväzku ŠTÁTOV (!-plurál) s úplnou národnou autonómiou Slovenska, s vlastným snemom, vlastnou ŠTÁTNOU správou, úplnou kultúrnou slobodou, teda s plným právom užívania jazyka slovenského, vlastnou správou finančnou a politickou, so štátnym jazykom slovenským." Clevelandská dohoda hovorí o SLOVENSKOM NÁRODE a o SLOVENSKOM ŠTÁTE. Pittsburghská dohoda, ktorá bola vlastne písaná Masarykom, o SLOVENSKOM NÁRODE A SLOVENSKOM ŠTÁTE a o ŠTÁTNEJ REČI SLOVENSKEJ nehovorí. Hovorí už iba o Slovákoch. Medzinárodne skúsený a jazyky znajúci politický žonglér Masaryk vedel, čo robí. Slovenskí podpisovatelia alebo nevedeli, alebo príliš dôverovali českým falzifikátorom historických faktov. Slováci sa bratříčkovali, ale Česi kalkulovali. Po anglicky, po francúzsky, po španielsky, po maďarsky slovo národ (nation) znamená slobodný štát. Preto slovo národ M. vynechal. Slovenský národ takto stal sa národnostnou menšinou v českom state, ktorý sa z Česko-Slovenska pod tlakom českého imperializmu premenoval na "Československo".

Masaryk, jednou rukou podpisoval dohodu na oklamanie Slovákov, a druhou písal prípis americkému kongresu, že "Slovaks are Hungarian Bohemians", "maďarskí Česi".

I dnešní českí páni na Hradčanoch vyznávajú to isté masarykovské krédo / Beneš povedal nie raz: "Mne nevadí, keď sa Slováci nazývajú Slovákami. Aj Hanáci sa nazývajú Hanákmi. Len sa nesmú nazvať národom.

Keď sa Andrejovi Hlinkovi dostala do rúk kópia Pittsburghskej dohody, i keď to nebola dohoda Clevelandská, ale Slováci ju brali prirodzene v tom istom duchu, považovali sa vždy od Čechov za separátny národ, pre Hlinku a národ slovenský už bolo neskoro. Hlinka utekal s ňou na Parížsku mierovú konferenciu začiatkom roku 1919, ale delegáti Konferencie už boli inštruovaní svojimi vládami podľa masarykovsko-benešovského medzinárodného podvodu. Nedosiahol nie, okrem obvinenia, že je agent Maďarstva. Keď sa vrátil na Slovensko, "demokratická" vláda Masarykova dala ho zatvoriť do väzenia.

Ani gen. Štefánik už na tejto konferencii nevládal vyvrátiť masarykovské falzifikáty. Keď Štefánik prišiel do Paríža zo Sibíri, začiatkom roku 1919, a dozvedel sa o Pittsburghskej dohode, nesúhlasil s jej znením, skúsený diplomat, ihneď pochopil podstatný rozdiel. Pod veľkým tlakom najmä americkej delegácie, Štefánik súhlasil, že to "Česko-slovenské manželstvo bude iba na skúšku", aj to kondicionálne. Plukovník Stephen Bonsai, ktorý bol časťou Americkej delegácie v Paríži o tom okrem iného píše takto v jeho článku "Wilson's promise to Štefánik:" ...In conclusion I would say that the "trial marriage" was entered into only at the insistence of the American delegation, and that the Slovaks received the promise that the manner in which a 'federated' Czecho-Slovakia was being organized, would be carefully examined, and all inequalities of treatment corrected at the first meeting of the League of Nations. I hope that Slovaks will have their day in court and that the promises that were made in Paris under the sponsorship of President Woodrow Wilson and Colonel House, will some day be fulfilled."

Ale sľuby Wilsonove nikdy neboli dodržané. A aj Wilson, aj gen. M. R. Štefánik v krátkej dobe neboli medzi živými.

Americká tlač slobodných Slovákov rozpísala sa zoširoka o Masarykových podvodoch, o uväznení otca Andreja Hlinku a široko sa diskutovalo o "zostrelení Štefánikovho lietadla Čechmi".

Americkí Slováci považovali za neslýchané a nepochopiteľné, že by v štáte, ktorý oni pomáhali aj finančne, aj krvou budovať, zatvorili by takého vynikajúceho syna slovenského národa akým bol Hlinka. Slovenska liga v Amerike, Prvá katolícka slovenská jednota a iné organizácie poslali na Slovensko "fact-finding" delegácie. Absolútna väčšina z nich hlásila, že skutočne, Česi zo Slovenska urobili si svoju kolóniu, že Slovensko nemá samosprávu, že českí vojaci strieľajú do krížov a urážajú národné a náboženské cítenie slovenského ľudu, že Česi zatvárajú fabriky a vyhánajú Slovákov z práce.

Každý deň slovensko-americká tlač a súkromné listy zo Slovenska prinášali ďalšie sklamanie z "dočasného manželstva s Čechmi. A vracali sa aj legionári z bojov z Francúzska. Väčšina z nich bola sklamaná z českého povýšeneckého chovania, "just ako Rakušáci", voči slovenským bojovníkom. Slováci mali zakázané organizovať si svoje pluky. Legionári prinášali aj také národnú dôstojnosť urážajúce správy, aké priniesol napr. legionár Pavel Šturman, ktorého národne uvedomelá manželka vyslala do Francúzska aj s pekne vyšitou slovenskou zástavou. Správu potvrdili aj iní legionári z Clevelandu, Národní Sokoli. V Paríži, na konci vojny bola veľká vojenská paráda.

Spolu s inými, v paráde bola nesená aj tá pekná slovenská zastáva. Zástavu chcel odstrániť jeden český poddôstojník, ale Slovák ju hrdo bránil. Až keď jeden francúzsky dôstojník zbadal čo sa deje, nariadil Čechovi aby zástavu v pochode nechal. A tak slovenská zastáva reprezentovala národ slovenský v Paríži roku 1918, i napriek neľúbosti Čechov, medzi zástavami iných slobodných národov. O tomto píše Ján Pankúch v jeho knihe Dejiny Clevelandských a Lakewoodských Slovákov.

REZOLÚCIA VÝBORU PRIATELOV SLOVENSKEJ SLOBODY, prijatá na konvencii dňa 28.11.1923, v Clevelande.

Sklamanie nad vierolomným počínaním si Čechov, začiatkom dvadsiatych rokov vyvrcholilo na konvencii výboru Priateľov slovenskej slobody, ktorý bol založený, keď predseda Slovenskej ligy v Amerike Albert Mamatey sa za slúbený úrad konzula v Pittsburgu pridal na stranu čechoslovakistov. Od tohto času (sept. 1920), snažil sa zmeniť aj program Slovenskej ligy.

Výbor Priateľov slovenskej slobody bol založený 12. okt. 1922 v Pittsburgu na návrh O. Antona Kompánka ako protiváha "zle karovanej" Slovenskej ligy. Za predsedu zvolili známeho slovensko-amerického novinára Jozefa Hušeka a za tajomníka ďalšieho novinára Jána Pankúcha. Obidvaja boli podpisovatelia Pittsburgskej dohody. Do výboru piatich získali aj predsedu Slovenskej ligy Ivana Bieleka. Pod vplyvom tohto výboru spamätala sa aj Slovenska liga a zbavila sa "agentov českého centralizmu" (Jednota, 4. júla 1923).

Z ôsmich bodov rezolúcie uvádzam prvý, tretí a siedmy, keďže tieto vysvetľujú body ostatné:

1. Neblahý, nespravodlivý a katastrofálny smer, aký z vôle a pričinenia česko-slovenskej vlády panuje dnes na Slovensku, primäl nás k tomu, aby sme na obranu práv slovenského národa povstali, slovo svoje pozdvihli, i potrebné skutky preukázali.

3. Pittsburgskú dohodu česko-slovenská vláda ani podľa ducha ani podľa litery, ani v celku, ani čiastočne neuskutočnila - preto nás všetkých viaže právná a národná povinnosť pracovať a bojovať za uplatnenie zásad Pittsburgskej dohody, lebo bez uplatnenia týchto nevidíme zabezpečenú národnú existenciu Slovákov, ani nevidíme zabezpečené všetko to, čo s národnou existenciou súvisí: totiž kultúrne, náboženské i hospodárske záujmy národa slovenského.

7. Odsudzujeme všetky pokusy o podkopné námahy pražskej vlády, keď i tu, na americkej pôde, pomocou svojich vyslaných agentov a politikov chce znemožniť národnú prácu amerických Slovákov konanú v záujme svojej rodnej krvi a svojho podtatranského koreňa. Vtedy, keď vidíme, že pražská vláda odoprela pas za nepochitickým cieľom sem prísť chcejúcemu biskupovi Vojtaššákovi - odsudzujeme a za celkom bezúspešnú vyhlasujeme pražskou vládou sem vyslanú Šrobárovskú výpravu, ktorou pražská vláda dosiahla len opak svojich snáh, lebo také spôsoby a prostriedky: ako je falošné vylákание podpisov na rezolúciách, falošné a nepravdivé udávanie počtu účastníkov na prednáškach, hanobenie zaslúžilých

národných pracovníkov v Amerike (slovenskí novinári), urazenie Slovenskej ligy protištátnosťou a mnohé iné lži a pomluvy tykajúcej sa i samej Pittsburghskej dohody, môžu byť iba na to dobré, aby oklamali samú pražskú vládu, ale nikoho iného. Preto pokladáme za svoju mravnú povinnosť upozorniť pražskú vládu, že ďalšie pokračovanie v takejto podkopnej činnosti môže byť len pre ňu osudné. Dané v Clevelande, 28. a 29. novembra 1923.

(nasleduje 87 podpisov slovenských organizácií v Amerike. Medzi nimi je podpis predsedu Slovenskej ligy Ivana Bieleka a tajomníka Jána A. Kocúra.)

Jozef Hušek, v.r., predseda Vyb. PSS Jan Pankúch, v.r., tajomník VPSS

PROTEST z konvencie a manifestácie Priateľov Slovenskej Slobody dňa 28. a 29. novembra PROTI CENZUROVANIU A KONFIŠKÁCIÍ SLOVENSKÝCH ČASOPISOV SKRZE VLÁDU NA SLOVENSKU.

1. My americkí Slováci, ako spolubudovatelia Česko-Slovenského štátu a odchovanci tejto slobodnej a demokratickej Ameriky, čo najrozhodnejšie protestujeme pred tvárou celého sveta proti tomu nedemokratickému, násilníckemu a barbarskému systému v Česko-Slovenskej republike, že vláda nielenže prenasleduje, ale i cenzuruje, konfiškuje a takto hmotne ubíja a znemožňuje v službe národa stojace slovenské časopisectvo. Takéto šliapanie a zabíjanie najminimálnejších ľudských práv v jednej takej republike, ktorá o sebe po svete rozhlasuje, že je liberálna a demokratická, vyhlasujeme za kultúrnu hanbu a za metódu najčiernejšej reakcie a absolutizmu, tým viac, že na druhej strane vidíme, že podplácaním a vydržiavaním rozličných slovenských, maďarských i nemeckých vládnych plátkov pražská vláda znemravňuje a znásilňuje verejnú politickú mienku na Slovensku.

2. Podobne my, národne zmýšľajúci americkí Slováci, čo najrozhodnejšie protestujeme proti tým podkopným a podľudným nástrahám pražskej vlády, že skrze svoje orgány a najaté existencie zasahuje do vnútorného života tunajších našich národných organizácií. My pražskej vláde rozhodne privolávame: ruky preč od našich národných organizácií a ruky preč od nášho národného života! Dovoľujeme si avšak upozorniť pražskú vládu, aby podobnou energiou a húževnatosťou akou sa usiluje zasahovať do vnútorných vecí amerických Slovákov, starala sa radšej o maďarské a nemecké protištátne nástrahy.

V Clevelande, 28. a 29. novembra 1923.

(Podpisy tie samé, čo pod rezolúciou)*

Každému bolo jasne, kto chcel vidieť, že Slovensko bolo skolonializované a americkí Slováci-národovci do krvi urazení a sklamaní.

Takéto bolo politické podnebie v slovenskej Amerike pred pozvaním Hlinku na jeho prednáškovú cestu do Ameriky.

HLINKA V AMERIKE. Od 5. júna do 12. okt. 1926.

Bol to Jozef Hušek, redaktor časopisu Prvej katolíckej slovenskej jednoty Jednota, ktorý pozval Andreja Hlinku a spolu s ním aj Martina Rázusa do Ameriky. Rázus prísť nemohol. Hušek bol dlhé roky obdivovateľom nebojácneho Hlinku. Hušek sa videl v Hlinkovi, tak si predstavoval bojovníka za národné práva.

Hušek cestu dobre pripravil.

Článok v Jednote, 24. III. 1926 pod nadpisom "Hlinka odsúdený pre urážku jeho veličenstva Tomáša Prvého", rozohnil Amerických Slovákov. Bola to dobrá psychologická príprava. Českí kolonialisti sa o ňu sami postarali. V článku sa hovorí, že Hlinka nazval Masaryka "traslavým dedom" a vraj zlahčoval jeho zásluhy. Zato Hlinka dostal osem dní. Článok končí takto: "... Československo sa nazýva demokraciou, ale keď povie niektorý poslanec niečo v ,ráži', čo sa panstvu nelúbi - potom je koniec demokracie a nastúpi policajtské: ,sebere se a zavře se!'

21. IV. 1926 Jednota na prvej strane priniesla "Dôležité oznámenie." "Stranivá amerických prednášok Msgr. Hlinku a dr. Budaya. Msgr. Andrej Hlinka, poslanec a predseda a dr. Jozef Buday, poslanec ľudovej strany, prídu 3.-4. júna, t.r. do Ameriky navštíviť významnejšie organizácie a prehovoriť: o našich bôloch, žiaľoch a potrebách. Zdržia sa tu, ak medzi tým politické veci v starej vlasti inak nerozhodnú, za 4 do 5 mesiacov... Niže podpísaný bol som požiadaný Msgr. A. Hlinkom zostaviť program prednášok... O prednášky sa treba prihlásiť už teraz... Jozef Hušek, Middletown, Pa."

Jednota z 2. júna 1926, na prvej strane priniesla veľkú fotografiu Hlinku a pod ňou: "Vodca slovenského národa."

Hlinka so svojou delegáciou vstúpil na americkú pôdu v New Yorku 5. júna 1926. Takto to opisuje Jednota z 9. júna pod nadpisom "Slávnostné privítanie Msgr. Hlinku a jeho družiny v New Yorku". „V sobotu, 5. júna dopoludnia vystúpil Msgr. A. Hlinka so svojou družinou na slobodnú pôdu americkú". Loď, na ktorej pricestoval zakotvila ráno. Na pieru očakávalo hostí asi 300 hláv počítajúcich zástup: kňazi, zástupcovia organizácií, časopisov, atď...

"Vzácnych hostí" na pieru medzi inými privítali: rev. Štefan Krasuľa (farár osady sv. Jana Nepomuckého zo 66. ulici a Prvej Avenue, N.Y.C.), rev. Grácik, rev. Martinček, rev. Sobota, rev. Žákovič, rev. Kaspárek, rev. Novajovský, rev. Kubášek, rev. Liščinský, rev. Zádzora, rev. Adzima a viacerí iní slovenskí, poľskí a českí kňazi.

Za Slovenskú ligu v Amerike, predseda Ivan Bielek, tajomník Kocúr, za 1.katolícku ženskú jednotu predsedkyňa Jakabčinová... za 1.katolícku slovenskú jednotu rev. J. Sobota (...a ďalší).

Za slovenské časopisy: Jednota, p. Jozef Hušek, Slovák v Amerike, red. Scíranka a ďalší...

"Keď hostia schádzali z lode, privítaní boli búrlivým volaním: "Nech žije Hlinka!" Zo všetkých strán sypali sa naň ruže. Nadšenie bolo tak obrovské a srdečné, že mnohí radostou až slzili. Hlinka podal ruku všetkým...".

Hlinka od počiatku jeho cesty mal preplnený jeho prednáškový a omšový kalendár. Všade ho chceli. Bili sa oňho. Hlinka hneď na úvod svojho pobytu v Amerike ocenil amerických Slovákov takto: "Nebyť Ameriky, Slovensko by ešte i dnes bolo v maďarskom jarme. Je to hlavne jej zásluha, že Slováci konečne striasli tisícročnú porobu."

Hlinka hovoril každý deň. Niekedy i viac razy za deň. Povedal vyše 200 rečí, či už v kostoloch, alebo na meetingoch. Hlinka zažil i nepríjemné chvíle, keď na niektorých meetingoch "najatci-provokatéri" chceli Hlinku vysmiať, vyrušovať počas jeho reči i vyvolať bitky. Ivan Bielek, predseda Slovenskej ligy, pod patronátom ktorej Hlinkov zájazd sa konal, žiadal v Jednote, 7.júla, aby usporiadatelia boli prísni na výtržníkov a aby ich okamžite vyviedli z miestnosti. "My nesmieme dopustiť, aby sa nepriateľom podarilo vyvolávať nepokoje na prednáškach vzácneho hosta..." , končí prosbu Bielek.

V tom istom čísle Jednoty S. Morávek v jeho článku "Hlinka a naša dohoda, alebo nedokončená práca" píše takto o Hlinkovi: "...Hlinka vedie ťažký boj, nerovný a bez americkej pomoci sotva zvíťazí.

My sme tu začali veľké dielo oslobodenia slovenského národa, ale sme ho dosiaľ nedokončili... Prahu sme viac raz rozličným spôsobom prosili, aj cestou Slovenskej ligy, ale to bolo všetko nadarmo...

"...Pre nedodržanie sľubov a vyhlásenie Pittsburghskej dohody za zdrap papiera nech si Praha nesie následky sama...

Pošleme českej vláde ultimátum v takom zmysle, že jestli ním opovrhne, začneme boj, boj svätý na oslobodenie slovenského národa z pod českého jarma. Hlinka vo svojom boji potrebuje našu pomoc."

Slávni clevelandskí Slováci na prednášku zvolávali obecenstvo oznamom v Jednote z 21. júla 1926, umiestnenom prirodzene na prvej strane medzi fotografiami Hlinku, ktorý drží v ruke Pittsburghskú dohodu a slávneho amerického Slováka O. Štefana Furdeka(+).

Odcitujem väčšiu časť tejto dlhej pozvánky, pretože pre študenta dejín amerických Slovákov je tato pozvánka - oznam veľmi vzácny.

DO CLEVELANDU, OHIO.

V nedeľu, dňa 25. júla, v obrovskej sieni mestského Auditoriumu, v meste, kde založené boli naše dve najväčšie jednoty: 1. Katolícka Slovenská Jednota a 1. Katolícka Slovenská Ženská Jednota, kde založená bola Slovenská liga, kde urobený bol počin a položené základy k česko-slovenskej oslobodzovacej akcii (Clevelandská dohoda); kde žil, pracoval najväčší americký Slovák, zvečnelý Štefan Furdek, a v hraniciach ktorého žije jedna z našich najpočetnejších a národne najuvedomejších kolónií, bude prednášať o Slovensku o jeho radoostiach, strastiach, o jeho zápasoch a nádejach, vodca slovenského národa ANDREJ HLINKA.

"Príďte, sestry, bratia, všetci: mladí, starí, mužovia, ženy, príďte do jedného vypočuť z úst najpovolanejších pravdu o starej vlasti Vašej, ktorá hoci vás od nej delí diaľava ohromná, nemôže Vám byť cudzou, nemôže byť cudzou nielen tým, ktorých kolíska stála pod Tatrami, ani Vaším dietkam, ktoré hoci vlast svojich rodičov nikdy nevideli, ale do seba ssali krv slovenských rodičov.

"Hľa, starec silný duchom, pravda, ale slabý telesne, neváhal prísť k nám, medzi nás, aby nás osobne spoznal, povzbudil, v našich nádejach, že Slovensko, za ktoré sme obetovali krv i statky svoje, vydobije si miesto "na slnci". Pravda, víťazstvo toto musí si vykúpiť bojmi, prácou a obetami.

Keby náš otec Furdek žil, (+1915) zaisteže radostou zaslzel by, že mohol by privítať a stisnúť ruku mužovi, ktorého ctiť, milovať nás učil, a nad ktorého nás Hlinka tu v Amerike vernejšieho oddanejšieho a zdatnejšieho zástancu nemal.

"Slovenský Cleveland ešte živo pamätá sa na veľké indignančné schôdze, poriadané za Hlinku, za svätú vec národa, keď toho prenasledovali, keď ho súdili, keď ho maďarskí žandári ako nejakého zločinca viedli, keď ho žalárovali, keď ho holomci maďarskí bičovali len preto a za nič iné, že Hlinka miloval viac národ svoj ako samého seba, že za práva svojho národa sa boril, bil s jeho úhlavnými nepriateľmi.

Pamätáte sa zaiste, sestry a bratia clevelandskí, že na indignančnú schôdzu, zvolanú našim zvečnelým otcom Furdekom do vtedy najväčšej siene v našom meste, vyrukovalo osem tisíc Slovákov a Sloveniek! A že za Vaším príkladom potom celá slovenská Amerika protestovala proti maďarskej tyranii a za Andreja Hlinku. Telo nášho otca Furdeka práchnivie v hrobe, ale jeho veľký duch žije, žije medzi nami, žije v nás!...

"Zahrňte príkladom tak mohutne, aby echom ozvala sa cela americká Slovač, i tá posledná slovenská chata:

NECH ŽIJE HLINKA!"

"Manifestujte slávne, manifestujte všetci nadšene, srdcom za slovenskú pravdu! Podvraťte veľkolepým, mohutným činom pomluvy, že americkí Slováci zriekli sa svojej povinnosti pomáhať mravne i hmotne svojej zámorskej brati v boji za jej národnú existenciu a život!... "V dobe historickej, v dobe najväčších nádejí našich, vítali sme, ako nikdy predtým nevítali sme, slávne a nadšene a srdečne Tomáša G. Masaryka, ako osloboditeľa národa z jeho tisícročného jarma. Vítali sme ho, bo verili sme jeho čestnému slovu, jeho čestnému podpisu, jeho čestnému záväzku. Zdrap papieru!

Dnes vítame tu muža toho, ktorý celý život zasvätil myšlienke, za ktorú sme pracovali, bojovali, za ktorú sme veľké obete prinášali, ale ktorej uskutočnenie zmarila vierolomnosť vlastného brata. Brata, za slobodu ktorého slovenský národ na spoločných bojiskách spolu s ním krvácal! Vytreli sme vierolomcu zo srdca a vpísali sme doň meno muža, v ktorom sa národ náš nikdy nesklamal a nesklame, lebo zárukou jeho úprimnosti je celý jeho život, meno Andreja Hlinku!"

S akým nadšením Slováci vítali a oceňovali Hlinku svedčí aj táto správa v Jednote, z 22. sept. 1926. Hlinka mal prednášku v Binghamptom, štát New York, kde žilo začiatkom storočia vyše osem tisíc Slovákov, najmä zo západného Slovenska, ktorí viedli bohatý kultúrny a politický život. Hlinková prednáška sa konala 6. sept. v Daniel Dickinson School. Podpísaný reportér Prítomný o nej píše takto: "... Rečníci, spevokol, hudba, všetci boli potleskom prerušovaní, ale najviac náš tatíček (Hlinka), keď bol predstavený, myslel som, že tá budova sa ide zrútiť, a po prednáške, to isté. Som istý, že slová nášho bohatiera zostanú v pamäti a povzbudia nás k ďalšej práci za Boha a národ."

Stephen J. Paličkár písal o Hlinkovi v Jednote v piatich kapitolách na pokračovanie v angličtine. Písal o Hlinkovom živote, jeho bojoch, o väznení pod nadpisom: „Monsignor Hlinka - the Man."

Paličkár je autor niekoľkých kníh o Slovákoch ako „Economic and Social Problems in Slovakia", "The Slovaks, Past and Present", "The Slovaks vs. Czechs" a iných prác časopiseckých i na témy slovanských národností. Paličkár bol známy zberateľ slovacík.

Takto mali možnosť i neslovensky hovoriaci čitatelia spoznať prácu Hlinku a rozširovať o ňom dobré slovo medzi americkou verejnosťou.

Jozef Krčmárik z Westfield, Mass. v Jednote, 13. X. 1926 píše o prednáške Hlinku v tom meste a uverejňuje tiež rezolúciu, prijatú z tej príležitosti: "Ako po iných slovenských osadách, tak aj my tuná vo Westfield, Webster, East Douglas a okolici zasadili sme sa za to, aby aj v našom štáte veľký otec národa Msgr. Hlinka mal aspoň jednu prednášku. A za čím sme tak túžili niekoľko mesiacov, stalo sa skutkom.

3. okt. 1926. Msgr. Hlinka a jeho sekretár Rev. Gerát zavítali k nám. Bolo to veľké víťazstvo... Prispeli sme aj pekným obnosom na Fond víťazstva Slovenskej ľudovej strany..."

REZOLÚCIA (prijatá celým obecnstvom)

1. Žiadame, aby Česko-Slovenská republika bola tou slobodnou a rovnoprávnou vlastou tak Slovákov ako aj Čechov, ako ju Trianónska zmluva určila...
2. Nemáme čo žobrať, ale mužne žiadať to, čo nám patrí na základe Pittsburghskej dohody a božských a prirodzených práv. Body 3,4,5 rozvádzajú širšie tú istú myšlienku.
6. Zasielame svoj vrelý a úprimný bratský a sesterský pozdrav našim krajovým bratom a sestram a vyzývame ich skrz našich prítomných vzácných hostí Msgr. Hlinku a Rev. Geráta, aby už odložili na stranu svoju holubičiu a ovčiu náturu. Teraz niet času na bedákanie a horekovanie. Teraz je doba krutého národného boja. Pozdvihnúť hlavy, vysúkať rukávy a zatať päste a pod vedením svojich vodcov pustiť sa do boja a neustúpiť, až kým silný a úlisný nepriateľ nebude porazený. Toto je cesta, toto je spôsob, ktorý vedie ku víťazstvu, k národnej samostatnosti a k národnému blahobytu.
7. Vyslovujeme vďaky Otcovi Hlinkovi za jeho boj, prácu a obeť pre národ, ktoré prináša.

Podpísaní: Rev. Lavrinec Černý, Jozef Krčmárik, Jozef Bombara, Jan Vajčovec, Alekxy Krišák, Albert Simčák, František Šiška, Mikolaj Mihaliak - Prednáškový výbor."

Poslednú prednášku na jeho triumfálnej ceste slovenskou Amerikou mal 10. októbra v meste Yonkers, N.Y.

12. októbra 1926 nastúpil cestu nazad do jeho slovenskej vlasti.

Jednota z 13. októbra uverejnila jeho rozlúčkový a ďakovný list americkým Slovákom. List je z úradovne Slovenskej ligy. List je nadpísaný: "Drahý národe! Milí bratia a sestry!" V tomto liste okrem iného píše: "Videl som prípis (do Washingtonu) Vladimíra Hurbana a Tomáša Masaryka v tom znení, že „Slovaks are Bohemians“, že to zle znie a že to zlú krv budí, pretože by na Slovensku nenašiel človeka, ktorý by uznal, že Čech a Slováč je jedno...".

New York, 10. okt. 1926.

Andrej Hlinka, predseda SLS.

Jozef Hušek, v Jednote z 13. okt. 1926 sa Andrejom Hlinkom pod nadpisom "Bon Voyage", takto lúči: "Zvítazil, lebo získal si srdcia americkej Slovače... Andrej Hlinka vykonal tu obrovskú prácu. Nám je vôbec nepochopiteľné, ako mohol chodiť stále z prednášky na prednášku, byť ustavične na cestách a v práci, starec 62 ročný, bez toho, aby sa fyzicky a duševne neukonal, alebo i nevyčerpal... O Hlinkovi môžeme povedať, že čím bližšie sme naň hľadeli, tým väčším sa nám zdal byť..."

Je to rozlúčka z Hlinkom, ale nie bodka za Hlinkovou víťaznou cestou po slovenskej Amerike. Dlh po jeho odchode sa písalo, vyhodnocovalo a spomínalo na Hlinkové prednášky a jeho lásku. Hlinková návšteva amerických Slovákov ich definitívne utvrdila, že Česi slovenský národ dôkladne oklamali a podrobili si ho, skolonializovali. Slovenské peniaze a krv použili proti slov. národu! Hádam najlepšie vystihol celú situáciu národa v tej dobe ďalší génius slovenský, Martin Kukučín, v jeho liste Štefanovi Krčmérymu, zo 6. júna 1927. Kukučín, z Chorvátska píše: "Ja Vám vyznám, že by si nebol nikdy predstavoval, že veci zájdu tak ďaleko, ako zašli. Zo všetkého vysvitá, že Slovensko má tú istú pozíciu rečove a národne-politicky voči Čechom, ako ju malo pred vojnou voči Maďarom. Idú naň tou istou zbrojou ako išli vtedy Maďari, teraz, pravda, vec je háklivejšia tým, že Česi sú bratia.

NAVŽDY ODIŠIEL - 1938

Časopis Pennsylvánskej Slovenskej Rímsko a Grécko Katolíckej Jednoty BRATSTVO, ktorého redaktorom bol Ivan Bielek, 18. augusta 1938 uverejnil list Andreja Hlinku z príležitosti jeho odchodu z bratislavského sanatória Koch, pod nadpisom: "Andrej Hlinka ďakuje národu".

"Drahý národe! Láskevemu Bohu vďaka! Po dvoch týždňoch opúšťam tiché múry a milú izbu sanatória...", a vyznáva lásku národu takto:... "miloval som Ťa a milovať neprestanem... Vďaka Ti drahý národe, nech láskavý Boh splní Tvoje túžby. 21. júla 1938, Andrej Hlinka."

Týždenník Bratstvo, v ďalšom čísle, z 25.8.1938, priniesol veľkú fotografiu Andreja Hlinku v čiernom ráme a oznamuje, ako všetky slovensko-americké noviny Hlinkovú smrť.

Osobný priateľ Hlinkov Msgr. Klemo J. Hrtánek takto zavzdychal a ocenil otca národa: "Ejhla, bájny slovenský junák dokonal. Pomiluj, Bože, pomiluj ... bájneho junáka sv. Cirkvi... jedného z najväčších a najtypickejších postáv a predstaviteľov úprimnej lásky k svojetu, neznejúcej hraníc, neznejúcej obetí!

Pomiluj, Bože, pomiluj, niekdajšieho väzňa Szegedínu a Vacova... i väzňa mírovskeho a brodkovského...

Otec slovenského národa... a takým bol ohromnými zásluhami, prácou a obeťami života..."

Karol Sidor začína Životopis Andreja Hlinku (Zvláštné americké vydanie, Prednáškový výbor, Wilkes-Barre, PA, sept. 1926) takto: "Zavediem láskavého čitateľa týchto riadkov cez tunel kráľoviansky do liptovskej doliny. V jej strede tečie bystrý Váh, verná veľrieka Slovenska: zrodila sa v Liptove na Slovensku, umiera pri Komárne na Slovensku. Okolo nej čnejú do výšin skalnaté vrchy a husto stromami ihličnatými zarastnuté lesy. Toľko romantickej krásy, koľko poskytuje kraj liptovský, menovite však údolie Váhu, človek nenájde ľahko na svete..."

Do tejto krásy sa Hlinka narodil, za udržanie tejto krásy jeho národom Hlinka bojoval a do tejto krásy Hlinka bol pochovaný. Lenže pochovaním tela veľký duchovia neumierajú.

Duch Hlinku neumrel ani na Slovensku a vôbec nie u amerických Slovákov. O Hlinkovi sa hovorilo a písalo, v slobodnej časti národa.

V roku 1947, Obrana Press, Scranton PA. vydala knižočku Karola Sidora: Masakra v Černovej. Tak si americkí Slováci uctili 40.výročie tragédie, ktorá sa stala iba preto, že Slovensko nebolo slobodné, bolo maďarskou kolóniou.

V roku 1962, Literárny almanach Slováka v Amerike vydal knižku: Karol Sidor - politik, novinár, spisovateľ. Zredigoval Jozef Paučo.

V príspevku "Posledné posedenie s Karolom Sidorom" Konštantín Čulen píše o úzkom spojení Karola Sidora s Andrejom Hlinkom. Bolo to spojenie akoby otca a syna. Keď Hlinkom založená Ľudová banka v čase hospodárskej krízy bola v smrteľných ťažkostiach, Sidor akoby zázrakom dostal peniaze od jeho tetky, ktorá sa vrátila z Ameriky. Darovala mu ich, celých päťsto tisíc korún. Sidor hneď s nimi utekal do Ľudovej banky a ju tak zachránil.

V roku 1964, časopis Slovakia, číslo 37, vydávaný Slovenskou ligou v Amerike, z pera Františka Vnuka priniesol článok: "The Centenary of Andrej Hlinka". Z príležitosti Hlinkových stých narodenín, Vnuk prechádza krátko slovenskými dejinami a vo svetle dejín vyhodnocuje Hlinkov zástoj v národe. Vnuk uzatvára, že Hlinková veľkosť neleží vo vysokej politike a diplomacii, ale v jeho intímnom vzťahu k národu.

V roku 1965, znova Slovakia, č. 38, priniesla z pera Joseph N. Misanyho analýzu života, politiky a filozofie boja Slovákov v Amerike za národné práva najmä po Druhej svetovej vojne. Informuje nás tiež, že to bol dlhoročný predseda Slovenskej ligy a editor Jednoty, prvý Američan slovenského pôvodu, ktorý roku 1957 obdržal vyznamenanie Hlinkov pokál. Cenný je tiež citát z reči Róberta F. Kennedyho Slovenským katolíckym sokolom na ich sieti v Youngstown, Ohio, 1963: "Ako reprezentant aj vlády Spojených štátov, prezident ma požiadal, aby som Vám povedal, že Spojené štáty budú naďalej podporovať ašpirácie všetkých ľudí na svete, ktorí túžia po slobode a nezávislosti - ašpirácie Slovákov rovnako, ako iných utláčaných národov."

V roku 1967, dr. Jozef Paučo, majiteľ a vydavateľ Slováka v Amerike, vydal knihu spomienok na predstaviteľov slovenského politického života v tridsiatych a štyridsiatych rokoch: Tak sme sa poznali. Citujem úryvok z jeho prvého stretnutia sa s Hlinkom: "Mládež zahrnovala Hlinku láskou a úctou... V roku 1935 bol som na Eucharistickom kongrese v Prahe. Na seminár mládeže prišiel aj Andrej Hlinka. Predstavil ho biskup Michal Bubnič. I začal takto: - Nebudem Vám veľa slov šíriť, len Vám poviem, ako národ ma rád pána apoštolského protonotára. Šiel som birmovať. Pred susednou obcou stála tribúna. Šofér mi hovorí: 'Vaša Excelencia, aj tu Vás chcú privítať. Nuž aby ste azda vystúpili z auta.' Vyšiel som. Zo zástupu vyšiel vážnym krokom sedliak. Možno bol richtár. Pristúpi ku mne a pýta sa ma kto som. Rečiem mu: 'Rožňavský biskup.' On sa na to zvrtol na opätku a obrátiac sa k zástupu, hlasno zavolať: 'Ludia Boží, to je len biskup. A my predsa čakáme Andreja Hlinku.'

Ten sedliak Hulina a rožňavský biskup ma poučili a udalosti dokázali, že Andrej Hlinka konal správne. Preto naše pokolenie dostalo hrdé prímene pokolenie hlinkovské.

V roku 1969, v ročenke Furdek, Prvej katolíckej slovenskej jednoty, Maryagnes A. Krajša uverejnila jej štúdiu: "Slovakia's Andrej Hlinka and Rome's Markus Cicero."

Krajsová vidí analógiu medzi týmito dvoma vodcami, jeden narodený roku 106 pr. Kr., druhý 1864 po Kr.. Oba však veľmi silné morálne charaktery a oba bojujúci za právo a blaho ich národa. Svojou prácou si obaja vydobyli podobné prívlastky. Cicero - otec vlasti a Hlinka - otec národa.

Krajsová vychádza z ich analogických morálnych a orátorských výrokov. Cicero: "I shal avow my position. I defended the republic in my youth: I will not desert her in my age. I will never quail!".

(Deklarujem moju pozíciu. Obraňoval som republiku v mojej mladosti a neopustím ju ani v mojom pokročilom veku. Budem tak konať neotrasne!).

Hlinka: Vždy budem vyhlasovať, že som Slováč. Vždy som bol Slováč. A zostanem Slovákom až do smrti !".

Krajsová uzatvára: "Hlinkové a Cícerove princípy sú obsiahnuté v Americkej deklarácii nezávislosti. Obaja títo muži hlásali lásku a pravdu...".

Literárny almanach Slováka v Amerike z roku 1974, teda na 110. výročie narodenia Hlinku, priniesol úvahu dr. Arvéda Gréberta: "Andrej Hlinka a Židia". Grébert najprv konštatuje: O pomere Andreja Hlinku k Židom vie naša verejnosť v slobodnom svete i doma málo. Domáci režim v službách okupantov o tomto pomere dovoľuje písať len nepravdivo a tendenčne.

Grébert ďalej cituje zo zborníku vedeckých príspevkov „The Jews of Czechoslovakia“, ktorý vydala "Society for the history of Czecho-slovak Jews, New York, 1971, str. 304. Je to úryvok rozhovoru Hlinku s podpredsedom Židovskej strany, roku 1936, teda tri roky po nastúpení Hitlera. Pri tomto rozhovore s dr. Matejom Weinerom, Hlinka urobil vyhlásenie, z ktorého aspoň časť odcitujem, vďaka Grébertovi:

Nie som nepriateľ Židov, politická strana, ktorej som vodcom, nie je antisemitská. Antisemitizmus nie je našim programom. Ako katolícky kňaz, plne si uvedomujem veľký morálny, náboženský a dejinný význam židovstva pre celé civilizované ľudstvo, obzvlášť pre kresťanstvo... Viete, že v časoch zrútenia sa monarchie, bol som to ja, ktorý som použil svoj vplyv a svoju osobnú popularitu - s riskovaním oboch - v záujme ochrany Židov, kdekoľvek ich životy a majetok boli ohrozené."

Katolícky kalendár Jednota na rok 1978, ročník 81, priniesol úvahu Vincenta Danču, S.J., "Černovská tragédia". Dančo detailne opisuje černovskú tragédiu. Svoju úvahu končí takto: "Jeho duch (Hlinkov), jeho poslanstvo a heslo pod ktorým bojoval -Za Boha a národ-, ostáva s nami ako svetlo v práci a boji za úplné oslobodenie Slovenska..."

Most, 1987, číslo 1-2, štvrtročník pre slovenskú kultúru, Orgán Spolku slovenských spisovateľov a umelcov. Jozef Špetko uvažuje opäť o Černovej a Hlinkovi v príspevku: "Černová 27. októbra 1907, k osemdesiatemu výročiu tejto udalosti."

Špetko sa ihneď v úvode sťažuje o neznalosti slovenských dejín Slováčmi: Ak Slováč vysloví meno Černová, mala by sa mu ozvať strelba do bezbranných ľudí.

Bohužiaľ dejinné povedomie Slovákov ma značne medzery, je chudorlavé. A tak dnes mládež sotva čosi vie o tom, čo sa stalo v dedine pri Ružomberku, a stárež tiež na tom často nie je lepšie. A predsa ide o udalosť, ktorá po prvý raz zmobilizovala európsku kultúrnu verejnosť, aby si uvedomila, že v Uhorsku žije ujarmený slovensky národ. Odvtedy sa situácia trosku zlepšila.

Hlinka, štát a národ.

Hlinka, ako člen porobeného národa, národa, ktorý nemal vždy a nemá dnes svoj suverénny štát, aj Rakúsko-Uhorsku, aj v Česko-Slovensku vždy stál pred dilemou, ako všetci Slováci: na koho strane byť? Na strane štátu a či na strane (za veľkých obetí) národa?

Hlinka nemal s jeho odpoveďou nikdy problém. Stál nielen proti Maďarom, ale aj proti Maďarónom. Stál nie len proti Čechom, ale aj proti Čechónom.

O tomto nás múdro učí národovedec dr. Štefan Polakovič. Jeho knihu, kde rozoberá aj výše uvedený problém "Tvarou k budúcnosti", vydala Zahraničná Matica slovenská, v Buenos Aires, 1975. Na strane 194-195 takto píše: "Ak ale štát, v ktorom žije národ, nie je štátom národným, tak odpoveď na otázku: Čo je viac, národ a či štát? tak po stránke teoretickej ako aj praktickej je len jedna: 'Národ je viac ako štát'. Nanútený štát nemôže ani žiadať ani očakávať lojalitu od členov národa porobeného, alebo prinúteného žiť v rámci zriadenia, ktoré si on nepraje a ktorého on nie je ani podmetom (subjektom), ani zákonodarcom ani nositeľom, lež ktorý pokladá tento utlačený národ len za predmet (objekt) pri uskutočňovaní svojich medzištátnych politických cieľov, a za predmet pri celoštátnom hospodárskom plánovaní. Taký štát nemôže očakávať ani vernosť, ani výdatnú pomoc od národa, ktorý chce zničiť, lebo si chce prisvojiť iba jeho biologickú podstatu pre zväčšenie svojho mocenského postavenia. V tomto prípade celá lojalita príslušníka porobeného národa patrí výlučne národu a nikdy nie štátu.

Ak stojí národovec pred neprekonateľnou alternatívou pomôcť národu a či štátu, ktorého je obyvateľom a občanom, tak rozhodne musí sa postaviť na stranu svojho národa, ku ktorému sa cíti bytostne viazaný. Neposlúchnuť tento záväzok predstavuje jediný prípad pravej zrady na národe. Hoci ta istá osoba poslúchajúc svoj záväzok voči svojmu národu môže byť odsúdená za zradu na štáte a popravená. Pre utláčateľa je zločincom, pre národ hrdinom..."

Týmto končím môj príspevok.

Ďakujem Vám za vašu láskavú pozornosť.

Rockaway, N.J., USA, 14.9.1991.

BIBLIOGRAFIA

Touto cestou ďakujem Sestre Martine Tyborovej, direktorke Jankolovej knižnice v Danville, PA, USA, za jej pomoc a starostlivosť, ktorú (dlhé roky venuje Slovacikám v USA.

Bonsal, Stephen. "Wilson's promise to Štefánik". In: East Europe, v.24, No.4/5, Sept. 1975.

Đurica, Milan. "Milan R. Štefánik and his tragic death in the light...". In: General Milan Rastislav Štefánik. Slovak-American Cultural Center, New York, 1981.

Grébert, Arvéd. "Andrej Hlinka a Židia". In: Literárny almanach Slováka v Amerike 1974. Middletown, PA, USA.

Krajša, Maryagnes. "Slovakia's Andrej Hlinka and Rome's Markus Cicero". In: Furdek 1969, Middletown, PA, USA.

Mečiar, Stanislav. „Kukučín živý II. Slobodná slovenská kultúra, Buenos Aires, 1960.

Misany, Joseph. "Father Andrew Hlinka". In: Slovakia, No.38, 1965.

Pankúch, Ján. Dejiny Clevelandských a Lakewoodských Slovákov, Cleveland, 1935.

Paulíny, Milan. Dejiny Betlehenských Slovákov. Betlehem, PA, USA, 1921.

Paučo, Jozef. Tak sme sa poznali. Middletown, PA, USA, 1967.

Paučo, Jozef. Karol Sidor. Middletown, PA, USA, 1962.

Paučo, Jozef. Slovenskí priekopníci v Amerike. Cleveland, Ohio, USA, 1972.

Polakovič, Štefan. Tvárou k budúcnosti. Zahraničná Matica slovenská, Buenos Aires, 1975.

Sidor, Karol. Andrej Hlinka. Scranton, PA, USA, 1926.

Sidor, Karol. Slováci v zahraničnom odboji. Bratislava, 1928.

Sidor, Karol. Masakra v Černovej. Scranton, PA, USA, 1947.

Staško, Jozef. Tvorcovia nového Slovenska. Cambridge, Ontario, Canada, 1982.

Vnuk, František. "The Centenary of Andrej Hlinka." In: Slovakia, No. 37, 1964.

Jednota, týždenník 1.K.S.J., Middletown, PA, USA: 24. marca 1926, 21. apríla 1926, 2. júna 1926, 9. júna 1926, 7. júla 1926, 25. júla 1926, 22. sept. 1926, 13. okt. 1926, 20. okt. 1926, 27. okt. 1926.

Bratstvo, 18. aug. 1938, 25. aug. 1938.

Jednota, Katolícky kalendár 1.K.S.J., v.81, 1978.

Most. Orgán Spolku slovenských spisovateľov. Roč. XXXIV, č. 1-2, 1987.

